

SÅ SKAPAR VI EN LEVANDE GLESBYGD

Delrapport 2022



Inledning

Sveriges Tandläkarförbund anser att bristen på tandläkare, i vissa regioner i Sverige, måste få en betydligt mer prioriterad plats på politikernas agenda. En ny undersökning från förbundet visar att 8 av 10 tandläkare kan tänka sig att arbeta i glesbygden. Det behövs modiga och nytänkande regionledningar och politiker för att säkerställa en tillgång på tandläkare i hela landet.

Den stora händelsen inom Tandvårdssverige år 2021 var att utredningen När behovet får styra – ett tandvårdssystem för en mer jämlik tandhälsa (SOU 2021:8) redovisade sina idéer. Utredningen innehöll många förslag men missade analysen av den geografiska ojämlikheten genom att nonchalera effekten av bristen på tandläkare, den skillnad det gör mellan regioner och hur krisartad situationen är på många platser i Sverige. Detta trots att media och vi professionsföreträdare rapporterar kontinuerligt om konsekvenserna av långa köer som glesbygdsbefolkningen får lida av. Bristen på tandläkare i vissa regioner i dag är så pass alarmerande och har varit det under så många år att situation på sikt hotar att försämra befolkningens tandhälsa. Det är en av de mest centrala utmaningarna som Sveriges tandvård står inför. 18 av Sveriges 21 regioner har under förra året rapporterat till Socialstyrelsen om att de har brist på tandläkare.

Sveriges Tandläkarförbunds medlemsundersökning, som nästan 2000 tandläkare besvarat, visar att 8 av 10 tandläkare kan tänka sig att flytta och börja arbeta i glesbygden. Förbundet har undersökt vilka faktorer som är viktigast för att tandläkarna ska våga påbörja en ny arbetssituation utanför storstadsregionerna och den visar att:

71%

Anser att möjligheten att utvecklas i yrkesrollen var en mycket viktig faktor.

69%

Anser att lönen var en mycket viktig faktor.

62%

Anser att arbetsmiljön och gott ledarskap på arbetsplatsen var en mycket viktig faktor.



8 AV 10
tandläkare kan
tänka sig
att arbeta i
glesbygden!



Bakgrund

Enkäten skickades ut i slutet av maj 2022, efter en bearbetning av e-postadresserna kunde enkäten skickas ut till riksföreningarnas medlemmar där 6693 mottagare skrevs in efter rensad e-postlista. En påminnelse skickades ut efter nio dagar. Enkäten var öppen i två veckor.

Totalt öppnades enkäten av 1766 medlemmar, vilket ger en övergripande svarsfrekvens på 26 procent. 80 procent av respondenterna angav att de är aktiva tandläkare, 9 procent angav att de är pensionärer och 11 procent svarade att de är tandläkarstudenter.

Då enkätundersökningens syfte är att ta reda på om våra medlemmar anser att de kan jobba i glesbygden, så efterfrågade vi deras arbetsituation idag. Våra medlemmar svarade följande:

Jag arbetar i en storstad (>200.000 invånare)	398	29%
Jag arbetar på en mellanstor ort (30.000 - 200.000 invånare)	572	42%
Jag arbetar på en mindre ort (<30.000 invånare)	383	28%
Vet ej/kan ej svara	12	1%

Bristen på tandläkare

Företrädare för Sveriges Tandläkarförbund ser bristen på tandläkare i vissa regioner idag så oroande att politikerna inte längre kan eller får ignorera den för många medborgare akuta situationen. I dag når inte tandvården alla individer i samhället. Ett tydligt exempel på det är barns tandhälsa. Trots avgiftsfri tandvård, finns det ändå skillnader i barns tandhälsa. De ekonomiska aspekterna är viktiga, men är inte ensam orsak till skillnaderna i tandhälsa hos befolkningen. Tandvården ska vara anpassad efter individens behov. Socioekonomiska faktorer tillsammans med enskilda förutsättningar såsom tandvårdsrädsla och levnadssval bildar en kombination av förutsättningar som kräver individuella handlingsplaner. De socioekonomiska faktorernas koppling till hälsa är inte unika för tandvården, utan ses också inom andra vårdområden. Regionala skillnader under uppväxtåren ska inte synas i munhälsa.

1.

Förbundets undersökning visar att möjligheten att kunna utvecklas i yrkesrollen är viktig för många tandläkares arbetsplatsval. Att arbeta på en mindre ort får inte innebära att man bara får träffa akuta patienter som redan väntat alldeles för länge på behandling. Arbetsgivare behöver därför understödja tandläkares möjligheter till att regelbundet träffa kollegor. Det finns många lösningar som politiker och regionpolitiker kan ta till för att locka tandläkare så som höjda löner, förkortad arbetstid (35–37 timmar/vecka) och andra förbättrade villkor för de som jobbar i glesbygden. Tjänster som möjliggör deltidstudier eller forskning kan vara en av flera vägar att gå, som också ger möjlighet till yrkesmässig utveckling.

2.

Tandvården kostar och måste få göra det. Fri prissättning, fri etableringsrätt och kostnadstäckning är avgörande för att skapa förutsättningar att etablera tandvårdskliniker över hela landet och på så sätt motverka den brist på tandläkare som finns på regional nivå. Fri prissättning, fri etableringsrätt och kostnadstäckning är också avgörande för att behålla den mångfald av utförare som finns inom Tandvårdssverige; enskilda praktiker, större privata kedjor och Folktandvård. En Folktandvård med god geografisk täckning tillsammans med privata initiativ behövs. En viktig faktor är också ersättningsnivåer och subventioner till patienterna.

3.

Arbetsmiljö och gott ledarskap på arbetsplatsen måste prioriteras enligt undersökningens resultat. Arbetsgivaren behöver satsa på sina anställda och utbilda klinikchefer och tillsammans med tandläkarna tänka ut kreativa lösningar för kompetensförsörjningen. Det finns alldeles för många exempel på kliniker som är underbemannade och får negativa spiraler av uppsägningar. En utveckling som dessutom verkar avskräckande för nyetableringar.

Preventiv tandvård kan inte lösa bristen på tandläkare

Svensk tandvård får inte tappa den tradition av preventiv och regelbunden tandvård som har byggt upp. Samtidigt som en regelbunden och förebyggande tandvård är avgörande för en god tandhälsa, riskerar en för stor betoning på förebyggande vård leda till allvarliga förenklingar av de vårdbehov som finns. Med satsningar på förebyggande tandvård är det avgörande att ta höjd för och betona att många sjukdomstillstånd, skador och avvikelser i munnen kräver en helt annan typ av sjukdomsbehandling än enbart förebyggande insatser. Tillgången till tandläkare i vissa regioner måste därför bli bättre.



Avslutande kommentar

Tandvården var en valfråga i det senaste norska valet. Det är dags att de svenska politikerna också stödjer de åtgärder som krävs för att hela landet ska utvecklas och få en mer jämlik tandhälsa bland befolkningen.

Sett i ett internationellt perspektiv får vi allt fler i Sverige med tänderna i behåll. Stora satsningar under 60-talet lyckades få förekomsten av karies att sjunka, idag har vi en tandvård i världsklass. Sveriges tandläkare får år efter år bra betyg av sina patienter och årets nöjdhetsindex för tandvården landade på 75,6, vilket jämfört med andra områden som Svenskt Kvalitetsindex mäter är en stabilt hög nivå. Det är viktigt att Sveriges tandvård får förutsättningar som gör att vi bibehåller en god munhälsa hos befolkningen. God livskvalitet börjar i munnen.

Visste du att?

Under 2000-talet har det blivit vanligare att flytta. Oftast flyttar inte folk så långt, utan drygt åtta av tio flyttar äger rum inom en kommun. Under 2021 flyttade nästan 1,6 miljoner inom Sverige. Under 2021 gjordes även 248 530 flyttningar över en länsgräns. Av de som flyttade över en länsgräns var två av tre mellan 18 och 39 år.

Det är stora skillnader i befolkningstäthet mellan kommunerna. Stora kommuner i norr har lägst befolkningstäthet.

Källa: Statistikmyndigheten SCB



Sveriges Tandläkarförbund

Box 1217, 111 82 Stockholm • Österlånggatan 43 • Telefon 08-666 15 00
kansli@tandlakarforbundet.se • www.tandlakarforbundet.se